

کارگاه "تاریخ معماری و شهرسازی ایران" جلسه اول: شهر تاریخی یزد

زمان: پنج‌شنبه، ۳۰ آذرماه ۱۳۸۵، ساعت ۱۰ صبح

مکان: مجموعه هنرپژوهی نقش جهان

سخنرانان: مهندس محمدحسن خادم‌زاده، مهندس غلامرضا افشاری،

مهندس ناجیان، مهندس الهه خاکباز الوندیان، دکتر کاظم مندگاری،

دکتر رحیم غیورفر، مهندس دانش، دکتر هایده لاله، دکتر ناصر چگینی و

مهندس کاظم نژند

اولین نشست تخصصی "تاریخ معماری و شهرسازی ایران: شهر تاریخی یزد" با همکاری فرهنگستان هنر و پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در مجموعه هنرپژوهی نقش جهان برگزار شد.

در ابتدای این نشست آقای مهندس محمدحسن خادم‌زاده، معاون اجرایی پژوهشگاه و مدیر پایگاه شهر یزد، به معرفی این شهر و تشریح فعالیت‌های پایگاه میراث فرهنگی و گردشگری شهر تاریخی یزد پرداختند. وی از برنامه‌های در دست اقدام و همچنین اقداماتی که در آینده مورد توجه خواهد بود، گزارش مختصری را ارائه نمودند. ایشان سؤال اصلی موردتوجه در بحث حاضر راه تاریخ شکل‌گیری شهر یزد و سیر تحولات مربوط به آن دانسته و گفت: «بررسی‌هایی در این رابطه انجام پذیرفته است که از آن جمله، تحقیق در مستندات تاریخی و متون گذشته است.»

وی با بیان اینکه، پایگاه شهر تاریخی یزد، شامل چندین گروه می‌باشد، به تشریح فعالیت‌های هر یک از این گروه‌ها پرداختند. گروه معماری و شهرسازی، مرمت آثار، مرمت بنا، تاریخ و باستان‌شناسی از جمله

گروههای مورد اشاره بودند. ایشان در ادامه ضمن تأکید بر کشف و ثبت ۵۵ اثر باستانی شهری از نظام مدیریت شهری به‌عنوان یکی از مشکلات عمده در زمینه فعالیت‌های این پایگاه نام برد. دومین سخنرانان این نشست، آقای مهندس غلامرضا افشاری و خانم مهندس ناجیان بودند که به "معرفی نظام مدیریتی شهری در شهر تاریخی یزد" و مشکلات و موانع پیش‌روی آن پرداختند. براین اساس فعالیت‌هایی که در زمینه برنامه‌ریزی و طراحی بافت مدیریت شهری یزد انجام شده است نشان می‌دهد که انواع طرح‌ها در مقیاس‌های جامع، تفصیلی و ... با کیفیت مناسبی برای شهر یزد تهیه و طراحی شده است. در ادامه خانم ناجیان نیز به تشریح اقدامات انجام شده پرداختند.

سپس خانم الهه خاکباز الوندیان، مسئول واحد مرمت آثار پایگاه پژوهشی میراث فرهنگی شهر یزد با اشاره به مدرسه رکنیه به‌عنوان یکی از معروفترین بناهای قرن هشتم شهر یزد، گچ‌بری‌های این بنا را به‌علت ظرافت، گستردگی، نقوش پیچیده، نوع و تکنیک اجرا، بیش از پیش مورد توجه قرار داد. ایشان سپس به تشریح تکنیک ساخت این گچ‌بریها به‌عنوان مهمترین عامل در جهت دستیابی به روش حفاظت اصولی و علمی اشاره کردند. وی در ادامه گفتند: «عملیات مستندنگاری، نمونه‌برداری و انجام آزمایش‌های متعدد دستگاهی، سبب شناسایی کیفی عناصر تشکیل‌دهنده لایه‌ها و در نهایت شناسایی دو نوع تکنیک ساخت به نام‌های "قالبی" و "پیش‌طرح‌دار" گردید.»

چهارمین سخنران این نشست دکتر کاظم مندگاری، عضو هیأت علمی مجتمع هنر و معماری دانشگاه یزد درباره "ضرورت‌ها و ویژگی‌های ثبت شهر تاریخی یزد در فهرست آثار ملی" به سخنرانی پرداختند. براساس توضیحات ایشان شهر تاریخی یزد با وجود ویژگی‌های منحصر به فرد، به‌دلیل کمبود پشتوانه‌های حقوقی- مدیریتی در مقیاس ملی برای حفاظت و احیای آن همواره در معرض تهدید و تغییر سیاست مواجهه با آن روبرو بوده است.

از نظر ایشان این مسأله می‌تواند تا حدود زیادی از طریق ثبت در فهرست آثار ملی و جهانی مرتفع گردد. امکانات حقوقی که ثبت شهر یزد در فهرست آثار ملی به دنبال خواهد داشت می‌تواند یکی از نتایج این اقدام باشد. اما موضوع ثبت هدفی اصلی را دربردارد که همانا نشان دادن اهمیت و معرفی شهر تاریخی یزد در مقیاس ملی و جهانی است. وی در ادامه با طرح این سؤال که آن‌چه به‌عنوان شهر تاریخی بیان می‌شود چه محدوده‌ای را دربرمی‌گیرد و با چه مرزبندی می‌توان ضمن نگرش حفاظتی، ارتباط پویا و زنده آن را با توسعه جدید شهر هماهنگ نمود؟ سخنان خود را پایان دادند.

پس از ایشان دکتر رحیم غیورفر، مدیر بخش مبارزه با عوامل خسارت‌زای بیولوژیک پایگاه میراث فرهنگی شهر یزد "آسیب‌های ناشی از عوامل زنده غیر انسانی در بناهای تاریخی شهر یزد" را مورد بررسی قرار دادند.

وی در ابتدای بحث با انتقاد از امکانات و ظرفیت پژوهش در ایران به بیان آماری در این خصوص پرداختند. وی در مورد عوامل آسیب‌رسان به بناهای تاریخی گفت: «این موارد با توجه به شرایط اقلیمی متفاوت می‌باشد ولی از مهمترین این عوامل می‌توان به گیاهان، پستانداران، پرندگان، بندپایان و حشرات اشاره کرد.» وی با بیان میزان آسیب‌رسانی هرکدام از عوامل ذکر شده، به ارائه راهکارهای موجود پرداختند. وی پیش‌گیری بوسیله مواد شیمیایی از جمله جلوگیری از تخم‌گذاری مجدد حشرات آسیب‌رسان به آثار تاریخی را، از کارهای صورت گرفته ذکر کرد.

سیس خانم مهندس دانش، فارغ‌التحصیل تاریخ و کارشناس پایگاه میراث فرهنگی شهر تاریخی یزد به "بررسی کتیبه‌ها در شهر یزد" پرداختند. وی از شناسایی، ثبت و مستندسازی ۱۴۴ کتیبه در شهر یزد خبر داد. ایشان در ادامه مباحث خود ضمن برشمردن انواع کتیبه به بیان تعریف کلی آن پرداختند.

مهندس دانش با بیان اینکه کتیبه‌های به‌دست آمده به صورت کلی دسته‌بندی شده‌اند، به تشریح انواع کتیبه و نوع کاربرد آن در دوره‌های مختلف تاریخی اشاره کردند. به‌گفته‌ی ایشان، کتیبه‌ها در ایران به چند دسته، از جمله: سنگ‌فرمان‌ها، سنگ‌محراب‌ها، سنگ‌وقف‌ها و سنگ‌مزارها تقسیم می‌شوند که هر کدام با توجه به کاربردی که داشته از جنس و مرغوبیت متفاوتی برخوردار بوده‌اند.

آخرین سخنرانان این برنامه، دکتر هایده لاله، دکتر ناصر چگینی و مهندس کاظم نژند از کارشناسان پایگاه میراث فرهنگی شهر تاریخی یزد بودند که درباره‌ی "باستان‌شناسی شهری در یزد" و اهمیت و ضرورت آن به سخنرانی پرداختند.

براساس توضیحات سخنرانان این بخش، شروع به کار واحد باستان‌شناسی پایگاه شهر یزد شامل دو فصل پژوهش و گمانه‌زنی در سال‌های ۸۴ و ۸۵ با انجام ۱۷ گمانه صورت گرفته است که تاکنون بیش از ۳۸۰۰۰ قطعه سفال بدست آمده است که از این مجموع ۲۵۰۰ قطعه از آنها مستندنگاری گردیده است. از جمله نتایج بدست آمده در این پژوهش‌های میدانی انجام لایه‌نگاری‌های باستان‌شناسی و بدست آمدن لایه‌های فرهنگی موجود در سطح شهر بوده که مربوط به قرون ۷ و ۸ هجری تا دوران معاصر بوده است. در پایان مراسم نیز فیلم مستند "ملک یزدان" کاری از هرمز امامی پخش گردید.

شایان ذکر است همزمان با برگزاری این کارگاه، نمایشگاهی از آخرین دستاوردهای پژوهشگران پایگاه میراث فرهنگی شهر تاریخی یزد در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفت.

کارگاه شهر تاریخی یزد به روایت تصویر

